

Effektivitetsprinsippet utfordrer foreldelsesloven?

Miriam Skag

UNIVERSITETET I BERGEN

1. Emnet

- Det EU/EØS-rettslige effektivitetsprinsippet
 - Det skal ikke være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få håndhevet sine EØS-rettigheter
 - Ex: forbrukers rettigheter etter forbrukeravtaledirektivet (direktiv 93/13/EØF) som forbyr urimelige kontraktsvilkår i forbrukerforhold
 - Ex: næringsdrivendes rett til etableringsfrihet
- Spørsmålet er om og evt. når de nasjonale foreldelsesreglene kan komme i strid med effektivitetsprinsippet
 - Kan foreldelsesreglene gjøre det umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få håndhevet EØS-rettigheter ved domstolene?
- Konsekvensen – tilsidesettelse i den konkrete sak

2. Aktualitet

- **EU-domstolen** har nylig slått fast at nasjonale (franske og rumenske) foreldelsesregler brøt med effektivitetsprinsippet
 - Foreldelsesreglene gjorde det uforholdsmessig vanskelig for forbrukeren å gjøre gjeldende rettigheter etter forbrukeravtaledirektivet
- **LB-2022-189531**: Erstatningskrav mot off. mynd. for brudd på etableringsretten. Effektivitetsprinsippet påberopt som vern mot foreldelse
- **Marte Kjørven, Lov og Rett 2022 (leder)**:
«Lovgiver bør foreta en full gjennomgang av foreldelsesloven for å sikre at norske foreldelsesregler ikke er i strid med Norges folkerettslige forpliktelser».

3. Nærmere om effektivitetsprinsippet

- Utgangspunktet er at medlemsstatene har full **nasjonal autonomi** over foreldelsesreglene
 - Selv om det er EU/EØS-rettslige regler som danner grunnlag for kravet
- Effektivitetsprinsippet **begrenser** likevel dette utgangspunktet:
 - Effektivitetsprinsippet forbyr ikke foreldelsesregler, jf. hensynet til bevissituasjonen, forutberegnelighet og prosessøkonomi
 - Men foreldelsesfristen må ikke gjøre effektueringen av krav umulig eller uforholdsmessig vanskelig

3. Effektivitetsprinsippet forts.

- Hvordan gå frem ved vurderingen?
- Kan ikke **generelt** konkludere med at en foreldelsesfrist strider eller ikke strider mot effektivitetsprinsippet
 - **Sak C-473/00 Cofidis** (avsnitt 37): «the principle of effectiveness must be assessed on a case by case basis»
 - **Olli Norros, 2019**, s. 183:
«the compliance of ... a certain limitation period, with the principle of effectiveness is not a question whether such limitation period *in abstracto* contradicts the principle of effectiveness. Instead, it is always a question of a party's possibility to enforce his right in this very case».
- Beror på en konkret vurdering og avveining
- Vurderingen må ta en helhetlig tilnærming
 - Fristens lengde, start og mulighet for tilleggsfrist/suspensjon – men også avbrudd

3. Effektivitetsp.p. forts.

EKS: Manfredi-dommen (C-295/04 til C-298-04):

- Saken gjaldt krav på delvis tilbakebetaling av forsikringspremie som hadde blitt dyrere på grunn av ulovlig kartellvirksomhet
- Kravet var foreldet etter Italiensk lov, men spørsmålet var om foreldelse stred mot effektivitetsprinsippet.
- Foreldelsesfristen måtte vurderes i sin helhet (avsnitt 78):

«[a] national rule under which the limitation period [1] begins to run from the day on which the agreement (...) was adopted could make it practically impossible to exercise the right to seek compensation for the harm caused by that prohibited agreement (...), particularly if that national rule also imposes [2] a short limitation period which [3] is not capable of being suspended».

4. Oversikt over den alm.

UNIVERSITETET I BERGEN

Foreldelsesfristen (fl. § 2 og 3)

- Start: Fra kravet tidligst kan kreves oppfylt
- Lengde: Tre år
- Sammenhengen med tilleggsfristen (fl. § 10 nr. 1)
 - Tilleggsfrist på ett år om kreditor var i aktsom uvitenhet om fordringen eller skyldneren
 - Foreldelsesfristen kan forlenges med til sammen ti år
 - Maxgrensen er 13 år fra kravet tidligst kan kreves oppfylt

→ Rommelige grenser

→ Umiddelbart fremstår kreditor som godt nok vernet generelt

→ Utgangspunktet er at fristen ikke er problematisk

MEN: Krav kan foreldes før kreditor faktisk fikk kjennskap til kravet

1) Ved at tilleggsfristen løper fra kreditor burde visst

2) Ved at maksfristen på 13 år utløper

12.09.2023 KAN DETTE VÆRE PROBLEMATISK? SIDE 7

4. Den alm. foreldelsesfrist forts.

1) Tilleggsfristen starter allerede fra kreditor burde visst

- Gode grunner for seg
- Fleksibelt starttidspunkt
- Sak E-10/7 Nye Kystlink avsnitt 116: «I prinsippet vil det å gjøre en foreldelsesfrist betinget av hva en saksøker visste eller burde ha visst, være i tråd med effektivitetsprinsippet ... Tilsvarende vil det å kombinere en foreldelsesfrist med en undersøkelsesplikt i prinsippet ikke gjøre utøvelsen av prosessuelle rettigheter umulig eller uforholdsmessig vanskelig. ... [Forutsetningen er at det er] mulig for nasjonale domstoler å ta hensyn til de individuelle faktiske forhold og omstendigheter i den enkelte sak».
 - Merk at drøftelsen har sitt utspring i en treårsfrist (fl. § 9)
- Ettårsfrist?

2) Maksfristen på 13 år som vi skal se nærmere på.

5. Om maksfristen på 13 år

- **Helt nødvendig** med ytre maksgrenser når foreldelsesfristens løp er knyttet til **kreditors kunnskaper**
 - Sikrer at foreldelsesreglene fungerer effektivt
 - Jf. hensynet til bevissituasjonen, forutberegnelighet og prosessøkonomi
- Konsekvensen er at ytre maksfrister er utbredt
 - Ned mot ti år er vanlig i flere medlemsland
 - Også innen EU-retten selv, jf. foreldelse av produktansvar
- **Utgangspunktet** er at heller ikke maksfristen strider med effektivitetsprinsippet
 - **Olli Norros, 2019**, s. 207 om f.fl. § 7 (2) – ytre first på ti år fra kontraktsbruddet eller fra den skadegjørende hendelsen: «The clear starting point is that section 7 (2) is fully compatible with the principal of effectiveness».

5. Om maksfristen forts.

- Hva med **svært langvarige** avtaler?
 - Vil en ytre first på 13 år i slike tilfeller kunne stride mot effektivitetsprinsippet i konkrete saker?
- Saker fra EU-domstolen (Frankrike og Romania)
 - Langvarige kredittavtaler
 - Brudd på forbrukeravtaledirektivet
 - Krav om tilbakebetaling av det (på grunn av et urimelig avtalevilkår) urettmessig avkrevde beløp
 - Kravene foreldet etter nasjonal rett – brudd på effektivitetsprinsippet

6. Rettspraksis fra EU-domstolen

Forente saker C-776/19 til C-782/19 (Frankrike)

- 2008/9: Huslån i fremmed valuta med løpetid på over 20 år og løpende renter og avdrag
 - Søksmål i 2015-2018 – krav om delvis tilbakebetaling
 - Tilbakebetalingskravet foreldet etter fransk rett
 - Femårsfrist fra lånetilbudet ble akseptert
 - Selv om de økonomiske problemene inntraff senere
 - Femårsfrist fra aksepten av lånetilbudet stred mot effektivitetsprinsippet:

«... denne frist risikerer at være udløbet, allerede inden forbrukeren kan have kendskab til, at det pågældende vilkår er urimeligt. En sådan frist gør det uforholdsmæssigt vanskelig at udøve de rettigheder, som forbrukeren kan udlede af direktiv 93/13, og er derfor i strid med effektivitetsprincippet» (avsnitt 47).
 - Norsk rett: Ikke nødv.vis. foreldet. Innenfor 13 år
- **Gir ikke så mye veiledning (?)**

6. Rettspraksis fra EU-domstolen

Forente saker C-698/18 og C-699/18 (Romania)

- C-699/18:
 - Mai 2003: låneavtale med ti års varighet inngått
 - 2005: Kontrakten opphørte ved at lånet førtidig ble innfridd
 - Juli 2016: Søksmål om delvis tilbakebetaling
 - Foreldet etter rumensk rett (3 år fra innfrielsen)
- Foreldelsesfrist på tre år fra innfrielsen av lånet/avtalens opphør – stred mot effektivitetsprinsippet:
 - «a limitation period of three years which starts to run from the date of full performance of the contract is not capable of affording the consumer effective protection, since that period is likely to have expired even before the consumer has been able to become aware of the unfair nature of a term contained in that contract» (avsnitt 67)
- Norsk rett: Ikke nødvendigvis foreldet (søksmål innen 13 år fra innfrielsen)...
- **Gir ikke så mye veiledning(?)**

7. Rettspraksis fra EU-domstolen

Forente saker C-80/21 til C-82/21 (Polen)

- C-82/21
 - 2006: Låneavtale med 30 års varighet og månedlig nedbetaling
 - 2019: Søksmål om tilbakebetaling
 - Polsk rett: Ti års foreldelsesfrist fra hvert avdrag, dvs. at krav knyttet til avdrag før 2009 var foreldet.
- En slik foreldelsesfrist stred mot effektivitetsprinsippet.
 - Vektlagt at fristen begynner å løpe «fra datoen for hver oppfyldeelse af forbrugerens forpligtelse, selv når denne forbruger på denne dato ikke selv var i stand til at vurdere den urimelige karakter af kontraktvilkåret eller havde kendskab til, at det nævnte kontraktvilkår er urimeligt, og uden hensyntagen til, at denne aftale havde en tilbagebetalingsperiode – i det foreliggende tilfælde på 30 år – som var meget længere end den lovbestemte forældelsesfrist på 10 år.» (Avsnitt 99)
- Norsk rett? Tilsvarende den ytre fristen (÷ 3 år)

7. Oppsummering

- Foreldelse av krav er tillatt etter EU/EØS
- Effektivitetsprinsippet stiller kun krav til at det ikke skal være uforholdsmessig vanskelig å få håndhevet sine EØS-rettigheter
- Slik de norske foreldelsesreglene er utformet, med den fleksibiliteten de åpner opp for, vanskelig å se fristene skal kunne komme i konflikt med effektivitetsp.p.
- MEN: Helt spesielle saker - langvarige kontraktsforhold – kan den absolutte fristen på 13 år muligens være problematisk

